

"Kuningas üheks päevaks!"

Märksõna "kuningas" on ilmselt läbi aegade seltskonnal pea segamini ajanud ja "kuningas tuleb" kirjeldamatuid emotsioone esile kutsunud. Mitte ainult tol 1733. aastal, mil toimub Verdi ooperi "Kuningas üheks päevaks" tegevus ja kus kuninga saabumine lõob segi nii päeva- kui ka eluplaanid. Mis sest, et ta osutub vale-kuningaks ning tema võim kestab vaid päeva. Aga millise päeval!

Lugu

Ševaljee Belfiore (Väino Puura või Aare Saal) saabub parun Kelbari lossi Lõuna-Prantsusmaal, et esineda Poola kuninga Stanislausina. Oige kuningas on samal ajal teel Poolasse, et troon tagasi saada.

Parun Kelbar (Mati Palm) on otsustanud oma tütre Giulietta (Nadia Kurem, Helvi Raamat) mehele panna vanaale, kuid rikkale La Roccale (Tarmo Sild, Rauno Elp), kes on maksunõudja ehk, nagu

ooperis kõlab, *tesoriere*. Giulietta aga armastab *tesoriere* noort sugulast Edoardot (Ivo Kuusk, Vello Jürna).

Markiis del Poggio (Meeli Kallastu, Kai Parmas) on otsustanud abielluda Bresti kindluse komandandi krahv Ivreaga (Rostislav Gurjev, Tiit Tralla), kuna arvab, et tema armastatu ševaljee Belfiore on ta reetnud. Tundes kuningana esitletus ära Belfiore, veendub ta selles üha enam. Onneks jääb vale-kuningal aega kõik sassis niidid lahti harutada ja kuningamäng lõpeb enne, kui markiis jõuab saatusliku abielu sõlmida. Vale-kuninga abimeheks on Delmonte (Ants Kollo, Toomas Toherit).

Proovisaal

On reede, 27. november. Kell 11 algab proov laval, orkestri osas on klaver (Riina Pikani). Eesrüüe on suletud, selle taga harjutab orkester. Laval viivad proovi läbi lavastaja Arne Mikk, lavastaja assistent Tiit Tralla ja diri-

gendi assistent Tarmo Leinatamm. Märksõnadega kiirelt ülestähendatuna võiks teha järgneva kokkuvõtte:

"Täna on meil reede, see tähendab, pöördlava ei pöörle. .... Mis sa ütled, ta liigub siiski!"

"Koor, jälgige solistide liikumist! Arge jookske hunnikusse, teil peab krinoliinide jaoks ka ruumi jääma!" "Kas tulevad sellised krinoliinid nagu "Traviatas?" "Ei, nagu "Manonis". "Koor peab mängima mitte ainult kohalike ülikute ja teenrite osa, vaid ka infole reageerima. Esimene vapustav teade — kuningas tuleb siia!" "No kas te siis ei tea, mismoodi kuningriiklased end ülal peavad?!"

"*Tesoriere* on hea sõna, maksunõudja on kohmakas."

"Giulietta on hetk tagasi öelnud, et ei taha vana meest ja nüüd on peigmees ikkagi vana." *Giulietta on väga hakkaja neiu, valmis oma armastuse eest ka kuningaga riidu minema. Seda hakkajam, et tema kallid Edoardo heitub ja*

• Kunstnik ELDOR RENTER Lahendab vale-kuninga (VÄINO PUURA) kostüümis keebi ja poola lahkvarrukate ebakõla.

nõuab duelli. Missuguste relvadega nad teineteist ähvardavad! See näitab, et vana-keste fantaasia on piiritu! "Teie minge sinna!" "Vaata, me, kuidas saab lava ära pöörata. No ei pööra. Pöörab!!!" "No kuulge, see ei ole see ooper."

"Teeme markiisi tuleku veelkord. Giulietta, ta tuleb, et sind aidata. Markiisi haarab paanika: miks talle varem ei öeldud, et kuningas on siin, ta oleks ennast teistmoodi riidesse pannud. Ja siis ta näeb ja tekib kahtlus, et see pole kuningas, vaid tema armastam."

"Kus see kopüür siin on?" "See on tegelikult ilus muusika, kahju maha võtta." "See kopüür on dramaturgiliselt väga põhjendatud." "Tst!" "Nagu hakkad laulma, on tst!"

"Koor, siin on *piano!*" "Koorile aitäh, solistidel viis minutit pausi ja siis edasi septetiga." "Juba hakkab tulema!"

Verdi

pannud suure küsimärgi esietendusel esinenud lauljate kohale, vaid bassid Raffaele Scalese (parun) ja Agostino Rovere (*tesoriere*) olla arusaanud, mis on üldse koomiline ooper. Muide, aastaid hiljem tervitas vilekoor ka "Traviata" esietendust.

Verdi loomingust meenuvad ennekõike ooperid — 16. "Rigoletto", 17. "Trubaduur", 18. "Traviata". Varasemaid oopereid pole Eestimaal seni mängitud — nuperratsiooni järgi oli kõige varasem "Attila" — 9. Ka hilisemad, millest enam mängitavad "Don Carlos", "Aida" ja "Othello", on meil jäänud aastakümnete taha.

Muusikalises mõttes peaks tutvus tolaegse Verdiga päris põnev olema. Siin on nii Verdi hilisemast loomingust tuttavaks saanud helikeelt kui ka hoopis ootamatut.

Samal ajal neli korrust kõrgemal

Töökodades käib veel vilgas tegevus. Väino Puura, va-

ilma mütsita ka. "Ega me ust enam maha ei võta." "Kas parukas tuleb?" "Pats võiks olla, parukat ei taha." "Kas saate patsi kinnitada?" "Manonis" on parukas. "Ei ole, Kuslapil on, mul ei ole." "On." "Ei ole." "Seal oli sama probleem." "Ei olnud, seal oli habemete sõda." "Kui mütsile täheke ka ette tuleb, hakkab ta kalduma." "Tuleb panna nii sügavalt pähe, et ei kalduks." "Vurud ikka tulevad?" "Tulevad." "Miks siia taha selline mügerik tekib?" "Need on need poola varrukad." "Paneme siia voldid, siis kaob ära."

Ajalugu

Verdi ooperi libreto põhineb ajaloolisel materjalil. Noor Poznani palatiinkrahv Stanislaus Leszczyński kuulutati 1704. aastal Poola ku-

ningaks. Seda ei tunnustanud Saksi monarh Friedrich August. Saanud Poltava lahingus 1709. liüa, pages Stanislaus Prantsusmaale. Tal õnnestus oma tütar mehele

• Orkester proovis uut ooperit esimest korda "Estonia" kontserdisaalis. Lavastuse muusikali-
ne juht ERI KLAS jagab esimesi näpunäiteid.

ANDREW LLOYD WEBBER & TIM RICE

ROCK-OOPER

JESUS
CHRIST

SUPERSTAR

16., 17., 18.,
detsembril
kell 19.00

LINNAHALLIS

SONY Siller TALLINK
ELSON kpl. "EKRAAN"

tahab õnnetuse eest — Giulietta on saamas tema tädiks! — kuninga kannupoisina Varssavisse pageda. "Tst!" "Me ei tea, kus nurga taga kuningas on." "Ma lähen praegu Varssavisse, teen karjääri, sest sa andsid plika teisele, mu onule." "See on see, et, häh, mina lähen Helsingisse kojameheks!" "Kaardilugu me teeme esmaspäeval proovisaalis." *Vale-kuningas mängib kõrget mängu, jagades kohalikele aadlikele, ennekõike parunile ja tesorierile, tähtsaid ametikohti. Igä õnnestunud operatsioon suurendab tema enesekindlust.* "Ara mängi Hamletit, su mõte liigub rohkem nagu Figarol, sellepärast sulle see roll antigi." *Alles märkiisi tulek kipub vale-kuninga õnnestumisi nurjama.* "Sind on pandud sõjaministriks, aga sa pole eluski õppustel käinud. Sa ei saa millestki aru, aga — korraldame ära." "Kust poolt sa alla tuled? Ole seal ukse taga valmis." *Dekoratsioon on veel poolik, seepärast ei tea solistid, mis hetkel nad saali paistma hakkavad, kui kiiresti tuleb lavasügavusest välja tulla.* "Primadonna tuli! Mängige primadonna tulek suureks!" "Ta mõtleb, kuidas raugast lahti saada!" *Tesorier on kindel, et kaunis neiu hakkab kuuluma temale. Kui aga vale-kuningas talle ministri kohta pakub, loobub ta pruudist.* Parun Kelbar

väga põhjendatud." "Tst!" "Nagu hakkad laulma, on tst!"

"Koor, siin on *piano!*" "Koorile aitähh, solistidel viis minutit pausi ja siis edasi septetiga." "Juba hakkab tulema!"

Verdi

Verdi koomiline ooper "Kuningas üheks päevaks" (*Un giorno di regno*) esietendus Milano *La Scalas* 5. septembril 1840. Verdi järgmise koomilise ooperini jäi 53 aastat — 9. veebruaril 1893 esietendus *La Scalas* tema viimane ooper "Fals-taff". Aasta enne "Kuningat" oli lavale jõudnud esikooper "Oberto". "Kuninga" kirjutamise ajal haigestus Verdi tõsiselt ning vaevalt voodist tõusnud, jäi haigeks tema naine Margherita, kes peagi suri. Samas korteris oli Verdi sunnitud oma ooperi lõpetama. Esietendust tabas fiasko: publik võttis teose vastu vilekõoriga. Miks nii, jääbki vist lõpuni küsimuseks. Veerand sajandit hiljem arvas helilooja ise, et "Kuningas üheks päevaks" pole sugugi halvem kui paljud publiku soosingu võitnud ooperid. Ajalugu on

ris põnev olemas. Siin on nii Verdi hilisemast loomingust tuttavaks saanud helikeelt kui ka hoopis ootamatut.

Samal ajal neli korrust kõrgemal

Töökodades käib veel vilgas tegevus. Väino Puura, välekuningas on jõudnud kostüümiproovi. Tema ümberseivad kunstnik Eldor Renter, kostüümiala juhataja Leida Tallo ning kostüümiala töötajad Kai Rooka, Meeta Nurmse ja Merike Vaarmets. Arne umbes selline stseen.

"Väino, on sul kollaseid pükse enne olnud?" "Nii kollaseid ei ole." "Saapad on parajad." "Vaata, et sa nende varrukatega tüdrukute külge kinni ei jää." "See särk ei paista välja." "Vahepeal võiks kuue ära võtta." "Ei, ta ei riietu lahti." "Kas need varrukad jäävadki nii?" "Ei, see on poola lahkvarrukas, see seotakse selja peale." "See juba pigistab." "Kas sul on kogu aeg keep?" "Vahepeal võib ära võtta, siis on kogu kostüüm näha." "Mul on nii palju riideid seljas!" "Proovime mütsi ka. Kas kõrgus on paras?" "Kas sellega uksest läbi mahute?" "Ma ei mahu

Noor Poznani palatiinkrahv Stanislaus Leszczynsky kuulutati 1704. aastal Poola kuningaks. Seda ei tunnustanud Saksi monarh Friedrich August. Saanud Poltaava lahingus 1709. lüüa, pages Stanislaus Prantsusmaale. Tal õnnestus oma tütar mehele panna Prantsuse kuningale Louis XV-le. Kui Saksi monarh 1733. aastal suri, toetas Louis oma äia nõudeid Poola troonile. Stanislaus läks salaja Poola ning tõusiski troonile. Tema võim püsis vaid kaks aastat, mille järel ta pöördus Lorraine'i hertsogina Prantsusmaale tagasi.

Proovisaalis on vahepeal Aare Saal vale-kuninga rolli Väino Puuralt üle võtnud. Üldse on selles lavastuses kaastegevad mitu noort lauljat, keda "Estonia" teatris kandvates osades veel pole harjutud nägema. Lisaks Aare Saalile Meeli Kallastu, Kai Parmas, Rauno Elp, Toomas Tohtert... Dirigenditööd teevad Eri Klas ja Vello Pähn, kunstnik on Eldor Renter. Proovisaali aega on veel ligemale kaks nädalat, "Kuningas üheks päevaks" esietendub 18. detsembril.

MARE POLDMÄE

• Lõõminguhoos on parun Kelbar (MATI PALM). Teda aitavad TIIT TRALLA, ARNE MIKK ja TARMO LEINATAMM.

HARRI ROSPU fotod